

УДК 821.111 (73).09

Олеся Уляк

**ПОНЯТТЯ “АМЕРИКАНСЬКОЇ МРІЇ”
ЯК СТВОРЕННЯ ПРОТИСТАВЛЕНЬ
У РОМАНІ “ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ” Ф. С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА**

Стаття присвячена проблемі розкриття концепту “американської мрії” через протиставлення внутрішніх переконань, моральних цінностей, світогляду та подвійного бачення героїв роману “Великий Гетсбі” Ф. С. Фіцджеральда.

Ключові слова: “американська мрія”, протиставлення, подвійне бачення, роман таємниць.

Американська література першої половини 20 ст. уособлює модернізм у всіх його проявах: іронія, символи, важкі для інтерпретації образи і репрезентує низку митців “втраченого покоління”, які глибоко розчарувалися в ідеалах суспільного життя та були психологічно травмовані Першою світовою війною. Тому в творах того часу з’являється феномен “американської мрії”, що стає своєрідною панацеєю для письменників, адже дає змогу втілити їхні нездійсненні бажання за допомогою пера та у реалістичній манері зобразити ідеальне життя героїв в утопічному світі. Найяскравішим представником такого явища у тогочасній літературі є Ф. С. Фіцджеральд. Поняття “американської мрії” хоча і є загальним постулатом для всіх героїв його творів, проте, водночас, воно зображене у манері протиставлення за допомогою різних персонажів, з їхніми цінностями та життєвим кредо.

Мета статті полягає у тлумаченні “американської мрії” через призму цінностей героїв роману “Великий Гетсбі” та їх сприйняття реальності.

Концепт “американської мрії” (**American dream**) почав масово застосовуватися в американській літературі початку 20 століття. Хоча це явище спочатку було характерним лише для літературних творів, згодом воно перенеслося у реальне життя та трансформувалося у певну ідеологію, зі своїми засадами. Цей феномен залишається актуальним і для сучасного суспільства, адже людству завжди була і буде необхідна віра у щасливе майбутнє, надія на краще життя. Саме ж поняття “американської мрії”, як вважає професор Лоуренс Рід, бере витоки з першої половини 17 століття, коли “новий материк, де люди можуть бути вільними та де їх не переслідує влада, почав привертати

увагу європейців. В перших хроніках Америку описують як Ельдорадо, як рай не землі”. [1, р. 5]

Перше ж визначення “американської мрії” сформулював Джеймс Адамс у 1931 році в своєму історичному трактаті “Епос Америки”: “Американська мрія” - мрія про землю, де життя буде краще, багатше і наповненіше для кожної людини, з можливостями для кожного, відповідно до його вмінь та досягнень” [5, с. 214-215]. З того часу, як було сформульовано визначення, в лихоліття Великої Депресії, американська ідея набула чіткої форми, на яку можна було покластися.

Згідно із зарубіжними дослідниками, Бреггом і Дрейтоном, поняття “американської мрії” охоплює:

- віру в сталий розвиток індивідуальних, колективних, соціальних умов існування, віру в прогрес;
- переконаність, що кожен може реалізувати свої амбіції власними зусиллями;
- впевненість в тому, що Америка – обрана Богом країна, чие призначення - закликати весь світ до американського стилю демократії;
- усвідомлення того, що американська форма влади “для людей” – єдина гарантія свободи та рівності;
- ідею, пов'язану з представниками різних культур: люди можуть жити мирно, приймаючи особливості і культуру інших людей. Це віра в багатонаціональність, в культурний і етнічний плюралізм [2, р. 4–5].

Узагальнюючи наведені дані, можна виділити три основні плани концепту “американська мрія”: релігійний, етичний і політичний.

Протягом всієї історії американської літератури письменників цікавила тема “американської мрії” і, розкриваючи її, автори по-різному оцінювали це явище. Феномен знайшов своє відображення в наступних творах: “Імператор Джонс” (1920) Юджина О'Ніла, “Американська трагедія” (1925) Т. Драйзера, “Великий Гетсбі” (1925) Ф. С. Фіцджеральда, “Американська земля” (1931) Е. Колдуелла, “Син Америки” (1940) Р. Райта, “Американська мрія” (1960) Е. Олбі, “Американська мрія” (1965) Н. Мейлера, “Страх і відраза в Лас-Вегасі: Дика подорож в серце американської мрії” (1971) Х. Томпсона, “Реквієм за мрією” (1978) Х. Селбі, “Форрест Гамп” (1986) Вінстона Грума.

Одним із яскравих прикладів інтерпретації “американської мрії” є творчість Френсіса Скотта Фіцджеральда. Він викриває духовну порожнечу американського буржуазного суспільства в цілому та показує моральний занепад особистості зокрема, що блискуче зображено у творі “Великий Гетсбі”. Сам митець зазначає: “мій роман

- про те, як витрачаються ілюзії, які надають світові таку барвистість, що, випробувавши цю магію, людина стає байдужою до поняття про істинне і хибне” [4, с. 16].

Аналізуючи даний твір варто зазначити, що окрім концепції “американської мрії”, автор ілюструє явище **протиставлення**. “Великий Гетсбі” – це приклад **“подвійного бачення”**, яке сам автор визначає як здатність “одночасно утримувати в свідомості дві прямо протилежні ідеї”, що вступають одна з одною в конфліктні відносини, тим самим створюючи драматичний рух сюжету і розвиток характерів. Роман насичений метафорами, образами та своїм контрастом, а також, двоїстістю, яка надає йому трагічного колориту, підкреслюючи подвійне значення подій, що відбуваються: карнавал в маєтку Гетсбі - звалище відходів по сусідству з його будинком; “зелений вогник” щастя - мертві очі, що дивляться з гігантського рекламного щита; тендітна поезія “століття джазу” – і його зворотна сторона: розгул тваринних інстинктів тощо [6].

Окрім того, протиставлення в романі проявляється не лише через образи та символи, а й безпосередньо, за допомогою характеристики персонажів, їхнього стилю життя та моральних переконань. Відтак казково багатий, впливовий, успішний та привабливий Джей Гетсбі, який є ідеалом для наслідування та у якого, здавалося б, є все про що тільки можна мріяти, не може досягнути бажаного, втілити свою особисту “американську мрію” – заволодіти серцем коханої жінки. Тому Дейзі для нього залишається лише ілюзією, тим недосяжним “зеленим вогником”, світло якого він намагається впіймати. В свою чергу, Дейзі Бьюкенен – зразкова дружина та мати, втілення жіночності, грації та краси – виявляється “фальшивкою”, гарненькою обкладинкою для оточуючих, адже зраджує своїй “американській мрії” - щирому коханню – через жагу до розкішного, заможного життя та боязнь осуду суспільства.

Проте найбільша суперечність ідей все ж належить головному герою, завдяки чому роман набуває таємничості, романтичної інтриги та стає схожим на **“роман таємниць”**, якому притаманні детективне розслідування та загадка загибелі. Про те ж пише і А. Зверев: “Роман, побудований як історія злочину за побутових мотивів, яке переростає в філософське оповідання, що стосується болючої проблематики, поєднаної з деформаціями американського морального і деалу особистості, що проявляє себе в боротьбі за щастя і цією метою виправдовує власний індивідуалізм” [3, с. 517].

Все ж найважливішим протиставленням твору є внутрішня боротьба добра і зла, моральних цінностей та жадоби грошей і

розпусти. В душі Гетсбі розгортається конфлікт двох начал: чистоти наївного серця, мрійливості, безкорисності та поклоніння багатству, успіху, можливостям, іншими словами, шануванню тих самих фетишів, які самому ж Джею так ненависні в Томі Бьюкенені і людях його кола.

Герої роману, що будували свою долю за законами навколишнього суспільства, до кінця не змогли зрозуміти, в чому полягала їхня помилка, тому що не помітили, що в гонитві за “американською мрією”, вони забули про духовний розвиток особистості, що суперечить загальнолюдським моральним нормам і веде до душевної деградації. Людина або повністю залежить від середовища, або не може знайти своє місце в суспільстві, або піддається його впливу і деградує. Сильні особистості зазнають морального краху, ті ж, хто не зумів адаптуватися до нової дійсності, потерпають від самотності та відчуження.

Узагальнюючи вище сказане, “американська мрія” – це не лише ідеалізоване життя з усіма його перевагами та можливостями, а й вічна боротьба протилежностей, моральних переконань та духовних цінностей особистості, те чим готова пожертвувати людина для досягнення бажаного, що й є яскраво зображено у романі Ф. С. Фіцджеральда “Великий Гетсбі”.

Список використаних джерел

1. Bragg J., Drayton M. The American Dream. – London.: Longman, 2004. – 64 p.
2. Lawrence R. Striking the Root: Essays on Liberty. New York: Vintage Books, 1995. – 110 p.
3. Зверев А. Фіцджеральд. Письменники США.- М.: Радуга, 1990. – 520 с.
4. Издательство “ОЛМА-ПРЕСС Звездный мир” Великий Гэтсби; Ночь нежна; Последний магнат; Рассказы / Пер. с англ. – М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2005 – 608 с.
5. Соединенные Штаты Америки. Конституция и законодательные акты Перевод с английского / Сост.: Лафитский В.И.; Под ред. и со вступ. ст.: Жидков О. А. – М.: Прогресс - Универс, – 766 с.
6. Американская мечта в романе Ф. С. Фицджеральда “Великий Гэтсби” – Режим доступа: <http://fitzgerald.narod.ru/critics-rus/refer-gatsby.html>

Olesia Uliak

**THE NOTION OF “AMERICAN DREAM” AS THE
CREATION OF A CONTRAST IN A NOVEL “GREAT
GATSBY” F. S. FITZGERALD**

The article is devoted to the problem of the disclosure of the concept of “American dream” through contrasting internal beliefs, moral values, worldview and dual vision of the characters of the novel “Great Gatsby” F. S. Fitzgerald.

Keywords: “American dream”, contrasting, dual vision, novel of mysteries.